

מיוזר-ננרל אורר צ'רלז וינגיט
נולד ב"26.2.1903 — נספה בבורמה ב"24.3.1944

גל-עד

על אבדן וינגייט, הידידה, האחד המיוחד, איש הנאמנות
והאמונה בלתי-מוטו, מפקדם ומחנכם של מוניים עברים...

מ. שרתוק:

"רגלי תכלת-הלבן של יחידות הצבא העבריות, של מניי הישוב
ולוחמי הנטו מורכנים בזכרנו אותו קבר רחוק בניונגל של בורמה"

ד. בן-גוריון:

גם בימים אלה, שאנו נסערים יום-יום מהשמדת רבבות יהודים וטבח ילדים
ותינוקות על ידי התליינים הנאציים — עוד הלב מזדעזע לשמע נפול האחד
היקר והנערץ.

במהלומה רבה ירדה על הלב הידיעה שאורד וינגייט נפל חלל.
נפגשנו אתו ראשונה בימי המהומות בארץ שקדמו למלחמה. הוא קיבל על
עצמו לארגן מצעירי המתישבים שלנו במשקי העמק פלוגות-לילה להילחם
בכנופיות הטרורדיסטיות הערביות שפעלו או בארץ בעזרת ה"ציר".
מיד עם הפגישה הראשונה אתו היה מורגש שלפנינו קצין מחונך ואדיב
בעל שיעור-קומה מוסרי ואינטלקטואלי בלתי מצוי.

הוא לא הלך בדרך הסלולה ולא היה כפוף לרוטינה הצבאית המקובלת —
ולא תמיד היה אהוב ביותר מפני זה על העומדים על גבו. הוא היה מקורי —
גם בראיתו ובמחשבתו וגם בתגובתו ובפעולתו. הוא ידע תמיד סוד התאמת האמצעים
למצבים המסובכים ביותר, ולא היה קושי, שגאונו הצבאי לא מצא אמצעי כנגדו,
ולאחר שקבע לו דרך פעולה לא נרתע משום דבר.

אם מפקד צבאי הוא איש שיודע להלהיב את חייליו ולעורר בהם אמון
זמסירות בלי-גבול למפקדם באשר ישלחם — הרי וינגייט היה מפקד בחסד עליון.
בפלוגות הלילה שוינגייט ארגן ובכל יחידות הנוטרים היהודים לא היה בחור,
שלא היה מוכן לבוא באש ומים על פי פקודה קלה של וינגייט.

וינגייט היה יותר מחייל גדול, הוא היה אדם גדול: הוא היה לוחם מסור
ללא פשרות וללא סייגים לאידיאלים האנגליים של צדק ואחזה בין איש לאיש
ובין עם לעם — וכשנדמה לו שנעשה עוול, לא נשא פנים לגבוהים ממנו ולא חשש
לקריירה שלו: נאמנות לאמת, לצדק, לתנ"ך, קדמה אצלו לכל חשבון אחר.

היה אוהב אהבה עמוקה את התנ"ך, ועם בואו לארץ נתמלא אהבה לארץ התנ"ך ולעם התנ"ך. מתוך מגעו עם בחורי העמק בפלוגות הלילה ידע להעריך את המפעל החשוב הנעשה על ידי הנוער העברי בארץ העתיקה-חדשה, ואם כי הורחק מהארץ והוטלו עליו בחבש ובבורמה תפקידים צבאיים רבי-מידות, לא הסתה את דעתו אף פעם מארץ זו, וחלום חייו היה להעמיד עצמו לשרות מפעל הגאולה של העם היהודי. הוא היה פטריוט בריטי גאה והתגאה בכך, שעמו הוא הראשון להושיט יד לעם ישראל ולעזור לו בחידוש ביתו הלאומי בארץ מולדתו העתיקה. ואיש מאתנו לא הצטער יותר ממנו על הסטיה של המדיניות הבריטית בארץ-ישראל ערב המלחמה, הוא היה בטוח שהמשגה יתוקן — והעם הבריטי יעמוד בדיבורו שנתן לעם היהודי.

עם נפילתו של וינגייט בשדה-הקרב אבד לצבא הבריטי גניוס צבאי ממדרגה ראשונה, לאנושיות — לוחם ללא-חת לצדק וליושר, ולעם היהודי — ידיד מסור ואציל.

בעת תפילת-אזכרה בכית-הכנסת "ישורון" בירושלים, ביום השבעה:

ה ר ב ר צ ו ג :

"וינגייט סימל את נשמתה האמיתית של בריטניה, אשר הודות לה היתה למצפון האנושות התרבותית. על כמותו אמרו חז"ל: "צדיקי אומות העולם הם כוהנים להקדוש ברוך הוא".

ה ר ב ב"צ ח י ע ו ז י א ל ב ת פ י ל ת ו :

"זכרה לו ה' את קנאתו להעברת שלטון העריצות ולהקמת שלום העולם ושלום האדם לדתיהם ואמונתם, את מלחמתו באויבי עמך ישראל ורודפיו הזוממים להשמידו, ולהתאחדותו בארץ נחלת אבות אשר הנחלת להם בחסדך הגדול נחלת עולם. בקנאתו זאת הקדיש את חייו ומת מות גבורים ישרים במלחמת החופש והדרור.

"ויהי שמו הטוב של אורד וינגייט זכור לטובה בספר הזכרון של עם ישראל וגאולתו לנצח-נצחים".

בתפילה הוקרא פרק קכ"ו בתהלים, שוינגייט אהבו ונהג לשירו:

שיר המעלות בשבט יהונה את-שיבת ציון היינו כחלמים: אָז מָלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִגָה אָז יִאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם-אֱלֹהֵי הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵינּוּ שְׂמַחִים: שׁוֹכֵה יְהוָה אֶת-שְׁבוֹתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב: הִרְעִים בְּדַמְצָה בְּרָגָה יִקְצְרוּ: הַלֹּחֵץ יִלֵּךְ וְכַלָּה נִשְׂא מִשָּׁךְ-הַזָּרֵעַ בְּאֶ-יְכָב בְּרָגָה נִשְׂא אֶלְמָתָיו:

הערכה זו של מר א. אמרי, מזכיר המדינה לעניני הורדו הוקראה בטכס תפילת-האזכרה לגנרל וינגייט בכנסית סנט-מרגריט בוסטמינסטר.

„נתבקשתי לאמר מלים מספר על החייל האמיץ והאדם המופלא אשר לזכרו הוקדש טכס זה. אורד וינגייט היה אדם, אשר היתה בו גבורת-האמת ומשאת-הנפש, אשר לא תדע רתיעה ויאוש, של אדם המבקש את קודשו. הוא היה אדם אשר חייו הוקדשו לשלשלת של משאות-נפש אשר היוו בשבילו חיות של רוח, כשם שהיו בשבילו חיות של מעשה. מוצאו ממשפחה סקוטית עתיקה, אשר במשך דורות העמידה אנשים, אשר, כדברי המימרה העתיקה, שרתו את האלוהים (ולא בלי הצטיינות), שירתוהו בחיי כנסיה ושירתוהו בחיי מדינה; מוצאו מבית, אשר אמונה דתית רצינית ועמוקה פעמה בו. בחינוכו, במזגו, שהיה דתי ביסודו, מיסטי כמעט, ובמיוחד בהליכותיו עם בני כל הגזעים, היה בו דמיון רב לבני ארצו מבקשי הקודש בחיים בני דור קודם — דוד לוינגסטון והגנרל גורדון.

כחייל לפי מקצועו, ידע לא רק את התורה הצבאית למעשה, אלא אף העמיק חשוב בדרכי התפתחותה החדשה. מסע המלחמה האחרון שלו, תהיינה תוצאותיו הישירות אשר תהיינה, יחיה בדברי הימים, לא רק בשל ההקפדה והשלמות בהן תוכן ובוצע בתחילתו, בשל הראשונות והרעיון הנועז-שביסודו, אלא גם כפתח לפרק חדש באומנות המלחמה העשוי להשפיע את השפעתו על אסטרטגית-העתיד בכללה. ולעת-עתה — הלא מעטות היו הדוגמאות, אף בתחום צורות המלחמה הישנות המובהקות ועטורות-הצלחה, שאפשר לדמותן למסע-המלחמה שלו בחבש, אשר באחד מפרקיו הצליח להוליך שולל 10.000 איטלקים, והביאם לידי כניעה בפניו, בעמדו בראש גדוד בן 140 איש, בערך — או לפשיטתו אשתקד בראש קומץ אנשים על פני כל צפון בורמה.

ועם כל זאת, הרי גדולתו כמנהיג נתגלמה בסגולות, אשר חרגו הרבה מן השליטה השכלית בהלכות מלחמה או מכשרון ההחלטה הנועזות. מקורה באמונה עמוקה ומעוררת לפעולה, אמונה בעצמו, אמונה באנשיו, יהיו אשר יהיו, אמונה בענין אשר למענו לחם. מעולם לא דרש מאחרים מעשים, אשר הוא לא היה נכון לעשות, או לשאת סבל אשר לא היה נכון לשאת בעצמו. אך את זה דרש מהם, ומתוך הכרה איתנה, כי הם שוים לו ברמתם וחבריו לענין המשותף.

בארץ ישראל לא רק הורה מתישבים יהודים את הלכות מלחמת הגריליה אשר למד בסודו, כי אם הלהיבם באמונתו בסגולות-הלוחמים שלהם באהדו מעומק לבו את מפעלם, עד אשר החלו לראות בו גבור לאומי לכל דבר, וכך הם מתאבלים עליו כיום.

דמותו של אורד וינגייט

מי שהכיר את וינגייט, לא פקפק מעולם שלפניו אדם בלתי-רגיל. על גבורתו, שכלו ומרצו, שלא ידע לאות העיד עדות מספקת פעלו בארץ-ישראל, בחבש ובבורמה. הוא היה בעל אמביציות גדולות. מעולם לא ביקש מן הסרים למשמעתו לעשות דבר, שלא היה מוכן לעשותו בעצמו. הוא שבא אכזריות וקטנות-נפש בכל צורה שהיא. הוא נלחם לרעיונות שהאמין בהם מתוך התלהבות, שהביאה אותו אל מעבר לגבולות הכשרון — אל הגאונות.

לא על נקלה פילס לו את דרכו. ברעיונותיו לא היה כפות למוסכמות. מעולם לא הסכים לנוסחה שגורה, אלא אם כן בדק וניסה אותה תחילה. הוא לא ניהן באותו כשרון-הסתגלות, המבטיח דרך-חיים קלה לאיש-הצבא שמקצועו בכך. כשהתלהב לענין מסוים, — מולדת ליהודים בארץ-ישראל, שחרור חבש, מלוי ההתחייבות לסין — דיבר על כך בגלוי, ללא כרכורים, ויהי מעמד האיש שדיבר אליו כאשר יהיה. לדעתו, מצווה איש-הצבא להיות לא לוחם בלבד, אלא גם מדינאי; ומכאן, שהוא מצווה להבין את בני-האדם, שהוא בא עמם במגע. משום כך למד ערבית בהיותו בסודן, ועברית בשרתו בארץ-ישראל. מעולם לא רחש כבוד לכשרון ממדרגה שניה, ועל יושבי-הכורסאות, העולים לגדולה בלשכות מיניסטריין-המלחמה, היה פוסק את פסוקו בלשון גלויה, שלא הביאה לו טובה. אין זה עוד בגדר סוד, כי בשונו ממסעו היחיד במינו בחבש, לא עלתה פופולריותו במערכות מיניסטריין-המלחמה בשל הצלחתו נגד יתרון-כוחו לאין ערוך של האויב; רק התערבותו האישית של ראש הממשלה מנעה את המיניסטריין מלשלוח את גדול מצביאי הגריליה בקיסרות-הבריטית לפינה נידחת, כמפקד סוללה א-ט. מן הקו השני, הואיל והוא פגע בשנים או שלושה מאותם המיוחסים קטני-המוח, שאינם יכולים למחול לאדם את מקורות-מחשבותיו או את גילוי-לבו. שני מפעליו האפיים בבורמה, שנעשו על אחריותו, מעידים כמאה עדים, כי מוצדקת היתה התקוה שתלה בו מר צ'רצ'יל. בראשית המלחמה היה וינגייט קפיטן בחיל-התותחנים. במותו — והוא בן 41 שנה — היה מיוזר-גנרל, בעל אות ההצטיינות של „מסדר השירות המצויין“ בתוספת שני סרטים. במוידי עיצב כל שלב ושלב בעליה מהירה זו. הוא ניגש אל התפקידים שנטל עליו לא רק מתוך בקשת-השלטונות של האידיאליסטן, אלא באמונה במטרה הגדולה; ואמונה זו היא שנתנה לו את הכושר להביא כל אדם שעבד עמו לידי מאמץ-יתר של גבורה וכוח-סבל — כוחות שהיו טמונים בהם והם לא ידעו.

איש-המציאות היה אורד וינגייט, קשה ותקיף ולא עשוי להיכנע. אבל גם הוזה היה האיש, והיה יסוד מיסתי באופיו, שדחף אותו בלי הרף לקראת מטרה, שאמנם הבין אותה, אף כי מעולם לא ידע להגדירה. לא בנקל היה יוצא מתוך הסתייגותו; אבל כשיצא ממנה, גילה את כל סגולותיו בשפע, בנדיבות ללא גבול. רחב היה חוג הספרים שקרא, ונשמת פייטן שכנה בו בצנעה.

שמעתי בני-אדם קובלים על מנהגו לשתוק שתיקה ממושכת; אבל זכיתי לשמוע מפיו סיפורי הרפתקאות, תיאורי דמויות, אישים, הסבר עקרונותיו — ותמיד נדהם הייתי לעוצם המליצה, שהיתה פורצת ומתלבשת בתמונות נחרתות בזכרון. הוא היה איש-צבא גדול, בקי בכל שבילי התורה הצבאית; אבל הוא היה גם יותר מאיש-צבא גדול; הוא היה כבר אורח אותה הקהיליה הגדולה, שאין בה

עיוות־הדין, ומשפט אחד בה לנמוך־הדרגא כלרס־היחס. אורד וינגייט, בעומק־לבו, לא הברילג בין יהודי ויוני, בין עבד ובן־חורין. זאת היתה מערכת חייו, ועליה נתן את חייו. מי שהכירו יודע מה גדולה היתה הזכות להמנות עם ידידיו; וכל מי שיודע מה פעל בשנים מעטות כל כך, אין ספק בלבו, שגם עצמת המאבק העובר עתה על העולם לא תמנע מלהשאיר לו שם וזכר־עולם בדברי ימינו.

ל. ב. ניימר

א. וינגייט — מחצבתו ומקור פעלו

ויליאם וינגייט, סבו של אורד, היה בנו־בכורו של סוחר יודע בגלוגא. בן עשרים ואחת נכנס לעסקי אביו. סיכויים נהדרים נשקפו לו בחיים, והוא בחשק רב לקח חבל במנעמות החברה. „אך כאשר שמעה נפשו את הקול־הקורא, הוא נטש את כל מה שהיה בשבילו מקור־תענוגות בעולם הזה, ויקם וילך לאור תורתו של הנוצרי*.” „תחילה עסק בעבודה סוציאליה בגלוגא, ואחרי כן פנה ל„עם ה' עתיק היומין“ למד עברית, והתחבר אל המיסיון של „כנסית סקוטלנד“** בכודפשו. אביו, שכל אותו ענין לא נעם לו, השאיר את רכושו לבנו השני — אבידה שלא הצטערו לעולם לא ויליאם ולא יוצאי חלציו.

אביו של אורד, הקולונל ג'ורג' וינגייט, השתתף בשבעה מסעות במלחמת־הספר בהודו, ויסד את ה„מיסיון למרכז אסיה“ לפעולות רפואה והפצת הבשורה בין בני הפתנים***. במותו, בשנת 1936, תיארו „טיימס“ כ„אחד השרידים לדור־חיילים אשר מיזגו בקרבם את שירותם למדינה עם עבודתם לדת.“ על שרידים אלה שכחו למנות גם את בנו.

סבו של אורד מצד האם, קפטן אורד בראון, היה תותחן מומחה איש־מקצוע נודע בעניני לוחות־שריון, שימש „קפיטן־מפקח“ במעבדה המלכותית בוולביץ. פרוטסטנט היה, בנוסח אבנגלי־קפדני, והיה ידיו הקרוב של הגנרל גורדון. אתו יחד עסק בבתי־ספר להקניית דעת, דת ומוסר לבני דלת־העם, ובמצוות שבין אדם להברו. „כאשר נסע גורדון בפעם הראשונה לסודן, ביקש את אורד בראון להצטרף אליו, אך זה סירב לעזוב את עבודתו למען בית־הספר.“ מצד אמו היה בראון מיוצאי חלציו של הארכבישוף שארפ, והתיחס גם על גראנויל שארפ, — המתקן הנודע בסדרי בתי־הסוהר. על ידי משפחת הצ'אמפנים הזורם לעורקי הבראונים גם דם אנגלו־אירי. הם היו אנשי־צבא מדורות.

אמו של אורד אשר לה היה הבן מסור מאוד, ירשה מאביה את אמונתו (וכיון שהיתה מזכירתו — גם מקצת מידיעותיו כמומחה). בספטמבר 1943, סמוך לאחר מותה, ראיתי את אורד. לאחרונה; הוא שוחח אתי אודות אמו ועל הלקח אשר לימדה את ילדיה; כי על פי צו התנ"ך הוטל על הנוצרים והיהודים להיות ידידים, וכי הנבואה התנכית אומרת — שעתידיים היהודים לשוב לארץ ישראל.

* „חייו ועבודתו של הכומר ו. וינגייט, מיסיונר בין היהודים“, מאת ג. קרלייל.

** הכנסיה הפרסבטריאנית, כנסיתה הרשמית של סטוקלנד, המחמירה במידת הפרוטסטנטיות והדמוקרטיות שבה לעומת הכנסיה האנגליקנית־האפיסקופלית („כנסית־אנגליה“ הרשמית). — המער.

*** שבטים לוחמים, היושבים בעיקר בגבול אפגניסטן והודו ויש שהם מיחסים את עצמם למוצא עברי. כעת — מושלמים קנאים. — המער.

אורד וינגייט נולד ב־26 בפברואר 1903, הילד השלישי והבן הבכור להוריו — היו להם שלושה בנים וארבע בנות. הם קיבלו חינוך קפדני ואפילו יקר — הרי היה צריך לתת חינוך לשבעה ילדים בכספי הפנסיה, מקור הכנסתו של הקולונל בדימוס. "חזוננו — סיפרה לי הבכורה — כנוהג הסקוטים, על דיסה, לחם וממרח־שומן, אמונים על חלבי־האמת של דבר ה', על משמעת חמורה, פשטות ועבודה קשה". אורד גדל מחושל בגופו ומרדן ברוחו, ואף על פי כן שמר על מלוא מורשת משפחתו. הוא נשאר פרוטסטנטי, מתגדר מן הכנסייה השליטת, פוריטני עד עומק נפשו; מחפש תמיד בכל דבר את המאור הפנימי; אדם אשר לו מצפון מעונה, ולו גם ביטחה של מאמין. הוא היה אידיבי־ואליסטן, אדם שריו בבדידות, ובדברים קטנים כבגדולים ביכר תמיד את המעשים. שיכול היה לעשותם לבדו — כגון שחיה, קליעה ורכיבה, — על פני משחקים בחבורה. כיוון שהיה מתנגד במעמקי נפשו לסמכות של שלטון, לא היה תלמיד טוב. צריך היה להשיג הכל על פי דרכו הוא; תפיסה חדה, שקידה יתירה על כל פרט ופרט, ועוז רוח מוחלט הם שאיפשרו לו למצוא פתרון עצמי בכל דבר. ושוב, בדברים גדולים כבקטנים, רגיל היה להתפרץ, דרוך לקראת ההתנגשות, אך ברגע האחרון ניצול ממנה על ידי פנייה חדה. למד מעצמו לנהוג במכונית; ואחותו הצעירה סיפרה פעם: "הגענו, בלי שאונה לנו מה שאורד היה מכנה בשם עכובים־שלא־כיאות, ואני הייתי קוראת להם, תאונות". כשכתב על מסע־נידודיו במדבר לוב, במאמרו "חיפשנו את זרורה"*, הוא מביא נימוקים מצויינים מדוע השתמש בגמלים ולא במכונית; הנימוק שלא ציננו היתה נטיות היתרה לבעלי־חי. הוא למד לדרכי החי והבינו: בצפרים היה מסתכל, וחיות ובהמות שימשו לו לרכב או לציד.

מידת העוזתו היתה מן הנדירות: לא אומץ של אדם שאינו רואה את הסכנה אשר לפניו, אף לא העזה הנובעת מחדוה־שבגילופין, העלולה להתעורר אצל הפרט מתוך רוח־חברותא או מתוך עשיה־בציבור. אולם הוא היה תקיף, בעל רצון לא־ימוט, בעל מושגי־כבוד רמים, לא התחשב כל עיקר בבטחונו הוא או בענינו הפרטי. אי אפשר היה לעצור בעדו או להפחידו; ואף לא לרצותו או לשחדו בדברים שאחרים הולכים שולל אחריהם. "אם היתה מצויה בו תאונה־הצלחה או רצון לשלטון, הרי שהיה זה כרוך בחתירה למטרה אשר אותה שירת — כי בלעדי כך היה אדיש לתהילה, לכבוד, עשירות ותענוגות". כספר החתום היה בפני זרים: פניו החירות והנפולות בעלות החיוך נסול השמחה, ראשו המורכן, עיני צניעות הולמת, אך חדות־המבט והחקיפות כאחד, שהבעה של ריכוז נוקב שוכנת בהן. באותו ריכוז, יליד ההאבקייות הנפשיות, טמון היה כוחו. אותן האבקייות הולידו גם רעיונות פשטניים, שעמדו לפעמים על גבול הנאיביות, ואף על פי כן היו רבי־רושם. ידיו צויני שאלו פעם: "אמור לי, אורד, כאשר אתה מכנה אדם זה בשם "טוב" וזה בשם "רע", למה הנך מתכוון בעצם?" אורד נפתע מן השאלה: "מובן שאני משתמש במלים אלה במובנן התנ"כי; כאשר אני על אדם שהוא "טוב" הריני מתכוון לומר שהוא חי את חייו כדי למלא את ציווי אלהים; וכשאני אומר עליו שהוא "רע", הריני מתכוון שחי הוא על מנת להפר את ציווי אלהים. סבורני, שאני ואתה הננו אנשים טובים".

* אפריל 1934: קטע מתוכו נתפרסם במערכות י"ח־י"ט. — המער.

במרוצת שלוש מאות השנים האחרונות התרגלו האנגלים להסתכל ברע כאילו אינו אלא סטייה (מצערת אמנם) מן הטוב; הם הורידו את השטן מכסאו. גרעו מערכו. אך לאורד וינגייט היו הטוב והרע, כוחות האור והחושך והמלחמה המתמדת ביניהם, כה ממשיים, כה נתפסים לעין וניתנים למישוש, כשם שהיו למילטון או לדוסטויבסקי וטולסטוי; וזירת הקרב שלהם — לב האדם. ניגודים מופרזים שאין להשלים ביניהם מותחים את רוח האדם עד לדרגה של עינויי-סודם; אך מתוך היסורים עשוי לצמוח כוח, והתפרצות למעשים — מתוך דריכות עליונה. אלה היו הגיגיו. ספק אם היה מסוגל לבטאם במלים. הוא ידע לבטא עצמו רק במעשים. בהם מצא פורקנו.

תביעותיו מעצמו ומאחרים היו עצומות; החיים לא היו נוחים לא בשבילו ולא לאלה שבמחיצתו. מושגיו על חובות האדם, אשר מן הנמנע היה להגשימם, עשוהו מבקר קשה לעצמו ולאחרים. אף על פי כן היה נדיב ביותר, נקי מאהבה-עצמית ובעל לב רגיש, שונא עוולה, אבל גם לא נוטר טינה אישית. כאשר חזר מבורמה, הזכרתי לו שמו של אדם שעשה לו פעם עוול, והלה כבר לא היה מסוגל להזיק לו או לשאיפותיו; השם שהזכרתי לא עורר בו לא מרירות ולא הרגשת נצחון, הוא פסח על הענין מתוך אדישות סלחנית. לא אנשים הם שענינו את אורד אלא הענין, אשר לו התמכר בהתלהבות של חסיד. כך היה מבקש את האלהים, ונאמן לציוויו.

★

הוא היה איש-צבא מקצועי, ולמד את מלאכתו בארצות ערב, וביחוד בסודן. הלשון הערבית היתה שגורה בפיו, והיה בקי בכל עניני הערבים. לארץ-ישראל נשלח זמן קצר לפני פרוץ המאורעות ב-1936 כקצין בשירות-הידיעות. הבעיה המכרעת של הארץ — היא בעית שיבת עם ישראל — היתה בעיניו יותר מפוליטיקה, אף יותר מענין לאומי; בא"י הכיר את הציונות החדשה, והיתה קרבה רוחנית עמוקה בינו ובין תנועה זו. הוא למד עברית, ונעשה ציוני לכל דבר. עם פרוץ המהומות הערביות, הוטל עליו לאמן פלוגות בחורים יהודים להתגוננות יעילה. הם הלכו אליו מתוך הערצה והתלהבות, ומעולם לא היה קשר הדוק יותר בין קצינים וחיילים.

כולם אומנו ונוהלו על ידי וינגייט בעצמו. בפעולות אלה למד וינגייט דברים רבים, אשר אחרי כן השתמש בהם בפעולות גיריליה אחרות, שנתפרסמו יותר * בלב המתישבים הוא נטע את הבטחון העצמי אשר ללוחמים מעולים. הוא עורר בהם מסירות במידה שהיו הולכים אחריו לכל מקום בעולם.

וינגייט לא היה מפנק איש. הוא היה נמרץ, מעשי וכולו מסור לתפקידו, ולא היה חס על עצמו ולא על זולתו. בעל כוח פיסי גדול היה (כפרש מובהק זכה לקבל כמה גביעים במרוצים). השירות בפיקודו לא היה קל, אבל נחשב לכבוד גדול. אנשיו עצמם הבינו מה הוא עושה מהם; הוא העלה אותם לדרגות, שלא היו יכולים להגיע אליהן בדרך אחרת. הוא אירגן את פלוגות-הלילה המיוחדות, שיצאו להן מוניטין — הן הפלוגות שעצרו את הערבים בפועל בהריהם. הוא לא חיכה עד שגרמו הרס, אלא היה מעכב אותם ומכה אותם לפני שביצעו את מוזמותיהם. דמותו היתה לאגדה בארץ ישראל, אצל היהודים ואצל הערבים כאחד.

חייו יהיו תמיד מקור השראה לאנשים המתקוממים לשיגרה ולמצות אנשים מלומדה. אמרו עליה, שעד שתסתיים המלחמה יהיה או פלד-מרשל, או נידון

* הכוונה — לפעולותיו אח"כ מרוץ לא"י. — המער.

בבית־דין צבאי. וינגייט לא היה סובל כסל ומעולם לא נשא פנים אף לממונים עליו. אף כי לא ניחן בכשרון־כתיבה, היה בכוחו לבאר בעיה תכנית בבירור חותך, עד שהדבר נעשה מובן גם להדיוטות. הוא היה מרבה בקריאה, אבל הנושא היה מעניין אותו יותר מן הצורה האמנותית. חבל הארץ, שבה היה בקי, היה המזרח התיכון, על מדבריו והריו. דבר זה מגדיל את ערך הצלחותיו בגיוגל של בורמה, שהיתה בשבילו ארץ זרה עם בני־אדם זרים.

י. טבנקין

אנגליה האחרת

אני רואה לחובה להזכיר בריטי אחד, שיחד אתנו השתתף ביצירת הכוח היהודי — הגנרל אורד וינגייט. האנגלים הם אורחי העולם, יש להם זיקה ושייכות לעולם כולו; יש להם אנשים הממלאים תפקידים בכל העולם; ויש ביניהם אנשים, אמנם מעטים, שזכו להיות נציגי אנגליה בשיחרור עמים ובעליית האדם. וינגייט הוא אחד מאלה. וינגייט הוא חניך המסורת האנגלית. יש מסורת אנגלית ויש מסורת אנגלית של צ'מברליין, של אימפריאליזם שולט, מתכחש, ויש מסורת אנגלית של בירון אשר מת על שחרור יון והשתתף בשיחרור איטליה, שהיה חבר ל"קארבונארים". יש בריטים גאים כמו בירון ושלי. בריטי גאה כזה היה וינגייט. טוב שזכינו להיפגש עם אנגלים, מעטים אמנם, שאזרחותם העולמית מביאה אותם למגע אתנו ועושה אותם לידידנו. כשאנו שומעים את שמה של מיס ראתבון, שהיא אחת מן היחידים שלא הפסיקו בזמן ועידת ברמודה ואחריה, באירונגיה ובסארקאוז, בתחינות ובמחאות, לפנות למצפון האנושי והנוצרי והמצפון האנגלי ולהפנותו כלפי שחיטת היהודים; כשאני נזכר בהארי סניל, שבימי שלטונה וממשלתה של מפלגת העבודה נזקף על מצפונה אחד הספרים הלכנים — והוא ידע לעמוד לצדנו — אני יודע כי לא בודד היה וינגייט בין האנגלים. ויש אנגליה אחרת. תקותנו היא לאנגליה אחרת, לאמריקה אחרת, לאירופה אחרת. רק מרחוק ראיתי את וינגייט, אך נדמה לי שהיה בו אומץ לב של הרפתקן. יש מי שמוצא דמיון רב בין יהודים ובין אנגלים לגבי הכוח המסחרי ושאיפת הנדודים הגלומים בהם. אבל יש גם קירבה מסוג אחר — קירבת אנשים אמיצי לב.

א. גלילי

הערכות ראשונות

בדברנו על איש אשר לא מודע ישראל, על איש מבין אומות העולם, כמעט תמיד מלווה אותנו גם הרגשה של מחיצה, של "אנחנו" ו"הם". בדברנו על וינגייט יתכן לומר: לא זר הוא, לא זר היה לנו ולא כזר ישאר זכרו בתוכנו. כי יכולים אנו לדבר עליו מתוך הזדהות רבה, לא בשל הכושר היהודי המיוחד להזדהות עם אחרים, אלא בשל הכשרון אשר גילה וינגייט

להזדהות אתנו. עם מפעלנו. עם תקותנו. לא רבים הם הרוצים בהזדהות עם עם כעמנו. ושבעתים גדולה תודתנו. הכרתנו, לאלה הרוצים בהזדהות כזו. המגשימים אותה בחיים.

ועל כן לא כזר, לא כמיטיב מבחוץ ישאר בזכרוננו. אכן את כשרוננו זה, להעמיד את עצמו לרשות עם מדוכא, לרשות עם המנסה להשתחרר, אותו לא ייחד לנו בלבד. מצוי סיפור של עתונאי בריטי, שליווה את וינגייט ברבים מן השלבים של מסעו המשחרר בחבש, כיצד נפגש בפעם הראשונה עם הקיסר הגולה של חבש וכיצד הופתע הוא, גבוך במקצת, למראה חיוני בלתי רגיל זה: קצין בריטי המדבר אליו כאשר דבר אליו וינגייט (בלשוון הערבית, שהיתה משותפת לשניהם). ואומר, כי על הניגוס לדעת, שמעתה הוא, וינגייט, רואה את עצמו כמשרתו של הענין החבשי וכי הוא עומד מעתה להילחם לענין החבשים עד שחרור מולדתם.

ההבנה הזאת, שלא רק תפקיד צבאי, מקצועי צר, עומד לפניו, אלא שכל תוקף מלחמתו מותנה במציאת הנקודה העיקרית, הענין המשחרר שבמלחמה הזאת – היא שליותה את וינגייט, היא שיחדה אותו בקרב הציבור הגדול של קצינים בריטיים.

שטח המגע שלו אתנו לא הצטמצם מעולם בגישה צבאית, מקצועית, קצינית צרה; כל זה – מובן מאליו. אבל נוסף על זה היה עוד דבר-מה גדול, אשר לשמו באו גם הדברים האחרים: רצונו לתקן עול, להסיר אי-צדק היסטורי משוע ולטהר את שמה של אנגליה מכתם מוסרי כבד שהיה עלול להידבק בו.

ייתכן שישנם בתוכנו חברים לא מעטים, אשר מתוך מיעוט ידיעתם את החזיון האנושי הזה, אשר שמו היה וינגייט, מתוך רגילות מחשבתית, אשר נתגבשה מאז – נוטים היו בעבר לראות גם אותו כאיש הקאסטה הקצינית, הקיימת אמנם גם בתוך האימפריה הכריטית. אך וינגייט על אף שרשיו האישיים והמשפחתיים בתוך שכבה חברתית זו שהעמידה מצביאים ומנהלים קולוניאליים לאימפריה הבריטית, על אף כל אלה, לא היה כלל ועיקר איש הקאסטה. הוא התרומם מעל לכל המושגים שבשיגרה, הוא לא היה משועבד להם כלל וכלל; להיפך, מתוך התנגדות לדפוסים המחשבתיים המאובנים של הקאסטה הגיע לפרקים לידי שלילה כל כך חריפה, לידי בקורת כל כך שנונה, עד אשר לעתים קרובות גזר על עצמו בידוד, עמד במבחנים אישיים קשים, נלחם ללא רתיעה, לעתים סבל ולעתים גם זכה בהיאבקות רוחב המבט, אשר חונן בו, הרים אותו מעל לדפוסים המקובלים, המאובנים, של קצין קולוניאלי. רוחב מבט זה היה גם אנושי וגם מקצועי.

הוא ניסה את כוחו בבניה של יכולת צבאית עם חבורות קטנות של בחורים שלנו במלחמת הגריליה פה, בארץ; הוא ניסה כאן את כוחו בבניה של יכולת צבאית מחודשת, בשני המובנים: יכולת צבאית של עם, שלא

היתה מצויה קודם, - וגם יכולת מחודשת בדרכיה; לא בדרכים שהיו רגילות בהקמת צבאות. כזאת עשה גם בחבש, עם החבשים ועם הסודנים המעטים אשר ליוו אותו במסעו; הוא ניסה זאת שוב בחזית בורמה, עם הבריטים ועם ההודים.

לרבים מאתנו היה חזון, היתה תקוה, שעוד נזכה לראות בחורים יהודים ופלוגות יהודיות במסע המשחרר באירופה, בשטחים שיש בהם ישוב יהודי, בהדרכה נאמנה, בהדרכה ובפיקוד של ידיד, של חבר לענין, של משתתף אמיתי בצרה, של מסייע אמיתי בשאיפתנו, - כזה היה חלומם של עשרות, של מאות בחורים. חלומם זה אוכזב, והלא היה זה לא רק חלומם הסוביקטיבי של בחורים שואפי הרפתקאות, של נאמני מצביא זה או אחר. לו היינו מגיעים לכך, - אחרת היתה הופעתנו במערכה העולמית, שבתוכה שלובה עוד מערכה: קטנה, זעירה, אבל שלנו, מערכתנו אנו, על גורלנו אנו. ננסה-נא לברר לעצמנו מה היה וינגייט בשנה-שנתיים האחרונות לציבור הבריטי? קודם-שמו לא הלך לפניו. כאשר קיבל בפעם הראשונה את התואר, חבר למסדר השירות המצויין - תואר שהוא זכה לו שלוש פעמים: בשל איי, בשל חבש, ובשל בורמה, דבר מאוד לא רגיל בצבא הבריטי - מאורע זה ודאי לא הכה גלים באנגליה. הוא נתפרסם קצת יותר אחרי חבש, אחרי מה שעשה שם במסע עם אלף ומאתים או אלף וחמש מאות איש מול מחנה של הרבה רבבות, מסע אשר הסתיים בהשגת האויב. זה היה כבר דבר אשר פעל על דמיונם של לא מעטים בבריטניה. אבל את עולמו בעיני האנגלי הממוצע, הפשוט, איש הרחוב, קנה לו לפני כשנה.

לא רבים הם המצביאים והמפקדים הבריטיים ששמש ידוע ברחבי העולם הדובר וקורא אנגלית, ומגיע גם מעבר לתחומים אלה. נער יספרם: זיוול, אלכסנדר, מונטגומרי - ובזה כמעט חם החשבון. בדרגות הצעירות יותר, אלה שעלו לפיקוד גבוה בתוך המלחמה הזאת, אין כלל מסוג זה. אם היה איש אחד, אם כי נמוך עדיין למדי בדרגה, אשר מאז פברואר-מרס 1943 נעשה שמו למלח-בית, כמעט בכל בית בריטי, כמעט כשמו של זיוול, כמעט כשמו של מונטגומרי - והיה זה שמו של וינגייט. כי היתה וישנה מלחמה במזרח הרחוק, אשר בה, עד הזמן האחרון ביותר, ידעו האנגלים והאמריקאים כמעט רק נסיגות, רק אבידות, רק כיבושי יפנים, רק שביה של מחנות שלמים עיי היפנים.

ורק חזיון אחד, רק התגלות אחת ויחידה של יומה, של העזה, מהצד הבריטי - שברה את הרקע המונוטוני הזה של הצלחות היפנים. זה היה מסעו של וינגייט בשנה שעברה, מסע השדרות הקלות שלו בעורף העמדות היפניות, מהלך של כמעט אלפיים ק"מ הלך ושוב אל בסיסי הבריטים, דבר זה עשה את וינגייט לגבורם העממי של שכבות רחבות בבריטניה.

ומה יכול היה להיות ערכו בשבילנו? וינגיט היה אחד המעטים, שיכול היה, לאחר שתסתיים המערכה ואולי עוד לפני זה, לבוא ולהעיד לפני הציבוריות הגדולה שמעבר לים, אשר דעתה כל כך חשובה לנו ואשר היכולת שלנו להציג את עצמנו לפניה, להסביר את עצמנו, לשכנע אותה, כל-כך מועטה היא — הוא יכול היה לבוא לציבוריות זו ולהעיד עדות נאמנה, שאי-אפשר לסלק אותה כלאחר יד, מה היו היהודים בארץ הזאת לפני הדימוקרטיות, לעמידה בפני כוחות ה"ציר", לשמירה על הארץ הזאת, אשר בלעדיה מי יודע מה יכול היה להיות גורלה של מלחמת עולם זו. העד הנאמן הזה, מי שיכול היה לבוא ולבשר את העדות הזאת, הנחוצה לנו כל כך — איננו, אכזר לנו, זו אכידה אישית-חברית ומדינית-ציונית, אשר קשה למצוא כיום את הערכתה הנכונה.

ואנחנו חייבים, לדעתי, חובה חינוכית לעצמנו (כי יתכן מאוד, שברחבי הציבור היתה גם תמיהת-מה, ברגע הראשון, לפומבי הגדול שנעשה אצלנו לאחר מותו של וינגיט), וחובה מוסרית לאלה המעטים, היודעים להיות נאמנים אתנו, לאלה המעטים שנמצאו גם בשכבה זו של נציגיה, עושי דברה של בריטניה, שידעו לשמור על הגחלת, לא לתת לקוצר הראיה של ה"אינטרס האימפריאלי" להעביר אותם על דעתם, לאלה שידעו להשמיע ברמה את דברם למעננו, אשר ידעו להושיט לנו יד עוזרת נאמנה, ללכת אתנו בדרך של מלחמה על עתידנו בארץ הזאת, — לאנשים בדמותם של וג'ווד, של קולט, של וינגיט, — לכל אלה, שכבר אינם אתנו, חייבים אנו קצת ידיעה, קצת הערכה, קצת הכרה.

*

י ד

במובן הפיזי — האיש הלך ואיננו, אבל רוחו של וינגיט, דמותו האנושית ודמותו הצבאית, דמותו כידיד ואח לעם היהודי — לכל זה יש הכרח בהמשך, ומה שחשוב ביותר הוא זה, כי הדמות הזאת חסרה לכל אחד שהכיר אותו והיא חסרה לא משום שנגמרה איזו פרשת חיים, נסתים משהו ויש להציג מצבה לו, הדמות הזאת חסרה, מפני שיהיה חסר באופן חיוני ההמשך, ולכן עלינו לא רק להציב מצבה וזכרון לוינגיט, אלא למצוא את הדרכים כיצד לקיים את רוחו, את דמותו שהיתה למופת ולדוגמא — בתוך הנוער העברי גם לדורות הבאים.